TA’LIM JARAYONIDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Abdullayeva Fotima Baxtiyor qizi - Guliston davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta’lim faoliyatida pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhimligini anglagan holda pedagoglar zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan, jumladan, o‘quv jarayonida axborot va aloqa vositalaridan samarali foydalanish imkoniyatlarini keltirib o 'tilgan.

Kalit so‘zlar: Ta’lim, AKT, pedagog, texnologiya, kompyuter, axborot texnologiyalarini, ta’lim muassasalari.

Zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan amaliyotda foydalanish o‘quvchilarning intellektual, ijodiy va axloqiy rivojlanishining zaruriy shartidir. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ta’lim muassasalarida AKT vositalarining mavjudligi o‘z-o‘zidan ta’lim jarayonida ulardan samarali foydalanish masalasini hal qilmaydi. Ular o‘qituvchi uchun ham, talaba uchun ham o‘ziga xos ma’no, mavzu mazmuni bilan to‘ldirilishi kerak. O‘qituvchi uchun ular pedagogik ish samaradorligini oshirish vositasi, o‘quvchi uchun ular uning bilim olish samaradorligini oshirish vositasidir.

Kompyuter ta’limi texnologiyalari - o‘qituvchining axborotni taqdim etish, uzatish va to‘plash, nazoratni tashkil etish va boshqarish bo‘yicha funktsiyalarining bir qismini modellashtiruvchi kompyuter texnologiyalari, telekommunikatsiyalar va interaktiv dasturiy mahsulotlarga asoslangan pedagogik shart-sharoitlarni yaratish usullari, vositalari majmuidir. Kompyuter ta’lim texnologiyalaridan foydalanish butun o‘qitish jarayonini o‘zgartirish, o‘quvchilarga yo‘naltirilgan ta’lim modelini amalga oshirish, darslarni faollashtirish va eng muhimi, o‘quvchilarning o‘z-o‘zini tayyorlashni yaxshilash imkonini beradi. Albatta, zamonaviy kompyuter va interaktiv dasturiy ta’minot va uslubiy yordam o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi muloqot shaklini o‘zgartirishni, o‘rganishni biznes hamkorligiga aylantirishni talab qiladi va bu o‘rganish uchun motivatsiyani oshiradi, yangi modellarni izlash zaruratiga olib keladi. Darslar, yakuniy nazoratni o‘tkazish (hisobotlar, guruh loyihalarini ochiq himoya qilish), o‘rganishning individualligi va intensivligini oshiradi. Ta’lim va ta’lim jarayonini axborotlashtirish ta’limni modernizatsiya qilishning ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u qator muhim vazifalarni o‘z ichiga oladi:

- Ta’lim muassasalarini kompyuter texnikasi va aloqa vositalari bilan ta’minlash;
- Ta’lim muassasalarini elektron o‘quv qurollari bilan ta’minlash;
- Ta’lim muassasalari ma’muriyatining boshqaruv faoliyatini avtomatlashtirish;
- Ta’lim o‘quv jarayoniga axborot texnologiyalarini joriy etish;
- Ta’lim jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha o‘qitish va malaka oshirish. Yuqoridagi shartlarning mavjudligi o‘quv jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga o‘tkazish imkonini beradi, chunki o‘qituvchi uchun sinfda ham o‘quv jarayonini tashkil etish tizimini yaratish uchun yangi imkoniyatlar paydo bo‘ladi (yangi materialni tushuntirish, bilimlarni mustahkamlash, nazorat qilish) va sinfdan tashqari (o‘tkazib yuborilgan materialni ishlab chiqish, darslarga tayyorgarlik, qarzlarni topshirish). Darsda elektron ta’lim vositalaridan foydalanish quyidagilarni ta’minlaydi:

• Yangi materialni tushuntirishda vaqtni tejash;
• Materialni ko‘proq vizual, qulayroq shaklda taqdim etish;
• Talabalarni idrok etishning turli tizimlariga ta’sir qilish, shu bilan materialni yaxshiroq o‘zlashtirishni ta’minlash;
• Talabalar tomonidan materialni o‘zlashtirish ustidan doimiy operativ nazorat;
• Samarali ta’lim tizimini yaratishda zamonaviy kompyuter texnologiyalariga ega bo‘lgan o‘qituvchining ishidagi o‘zgaruvchanlik, ularning pedagogik va uslubiy xohishlariga, o‘quvchilarning yoshiga, tayyorgarlik darajasiga, ta’lim muassasasi moddiy bazasining profili va xususiyatlariga bog‘liq. Uslubiy yordamga bo‘lgan ehtiyoj quyidagi yo‘nalishlarda pedagogik kompetensiyalarni modellashtirish sifatida shakllantirish zarurati bilan bog‘liq:
• Kundalik pedagogik jarayonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha integral kasbiy ko‘nikmalar (turli o‘quv muhitida elektron didaktik vositalarni yaratish, uslubiy jihatdan asosli foydalanish; joriy va rejalashtirilgan hisobotlarni yetkazib berish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo‘llash);
• O‘qituvchining o‘zi ham, o‘quvchi va ota-onalar jamiyatining ham axborot madaniyati;
• Kundalik pedagogik jarayonda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik texnikasi;
• Turli elektron didaktik vositalar va o‘quv elektron muhitlarining ijobiy, eng muhimi, salbiy imkoniyatlari, ko‘rinishlarini bilish;
• O‘quvchilar va o‘zlarining sog‘lig‘ini saqlash uchun ta’limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning sanitariya qoidalari va normalaridan foydalanish.

O‘qituvchilar faoliyatning eng samarali usullarini izlashda, shuningdek, zamonaviy jamiyatda faol sodir bo‘layotgan, ta'limni modernizatsiya qilishni talab qiladigan o‘zgarishlar ta’sirida pedagogik texnologiyalarga yoki ularning alohida elementlariga murojaat qilishadi. Ulardan foydalanish o‘qituvchilarga o‘z ta’lim maqsadlariga muvaffaqiyatli erishish imkonini beradi. Kundalik ta’lim faoliyatida pedagogik texnologiyalardan foydalanish muhimligini anglagan holda pedagoglar zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan, jumladan, axborot va aloqa vositalaridan samarali foydalanmoqda. Ta’im muassasalari o‘qituvchilari o‘quv jarayonida kompyuter texnologiyalaridan faol foydalanadilar. Bu esa zamonaviy darsni tashkil etishda kompyuter texnologiyalari o‘qituvchilarning dolzarb talabiga aylanganidan dalolat beradi.

O‘qituvchilarining kompyuter savodxonligi va kommunikativ kompetentsiyasini oshiradi, o‘qituvchilar o‘z xohishi bilan kurslarga qatnaydilar, elektron qo‘llanmalar ishlab chiqishda ishtirok etadi, masofaviy kurslar va veb -seminarlarda, loyiha va o‘quv mashg‘ulotlarida qatnashadi. O‘qituvchilarining 100% shaxsiy kompyuteri mavjud bo‘lib, ular o‘quv va tarbiyaviy tadbirlarni tayyorlash va rejalashtirishda foydalanadilar. O‘qituvchilarning o‘zlarining elektron manzillari (elektron pochta) mavjud bo‘lib, ular bir-birlari, ma’muriyat, talabalar va ularning ota-onalari bilan tezkor muloqot qilishlari kerak. O‘qituvchilar o‘zlarining uslubiy ishlanmalari va taqdimotlarini ta'lim muassasalari veb-sahifalarida bajonidil joylashtiradilar.

Bitiruvchilar mustaqil ravishda o‘quv dasturiy mahsulotlar bilan shug‘ullanadilar, imtihonga tayyorgarlik ko‘rish uchun materiallar ham ular uchun dolzarbdir.

O‘qituvchilari tayyor dasturiy mahsulotlarga asoslangan darslardan faol foydalanadilar va o‘zlarining dasturiy ta'minotini ishlab chiqishda qatnashadilar. Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlab o‘tmoqchimanki, ta’lim va tarbiya jarayonida zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan tizimli foydalanishni ta’minlovchi pedagogik jamoaning faolligi ilmiy-tadqiqot va kommunikativlikni shakllantirishga xizmat qiluvchi asosiy omillardan biridir. Talabalar o‘rtasida kompetentsiyalar, ijodiy va tashkilotchilik qobiliyati, faol kognitiv faoliyat uchun motivatsiyadir. Ta’lim muassasalari pedagoglarining axborot-kommunikatsiya resurslaridan foydalanish bo‘yicha olib borayotgan ishlari ko‘pchilik o‘quvchilarning kompyuter savodxonligining o‘rtacha darajaga erishishga qaratilgan.

Bunda talabaning individual qobiliyatlari va qiziqishlarini hisobga olish kerak. Axborot texnologiyalariga qiziqishi ortgan va ularni o‘zlashtirish qobiliyati rivojlangan ta’lim muassasalari o‘quvchilari qo‘shimcha ta’lim va sinfdan tashqari ishlar tizimi orqali o‘z imkoniyatlarini ro‘yobga chiqarishlari mumkin. Bunday talabalar, qoida tariqasida, kompyuter savodxonligining yuqori darajasiga erishadilar va AKT bo‘yicha turli darajadagi konferentsiyalar, tanlovlar, olimpiadalar va festivallarda samarali ishtirok etadilar, o‘zlarining kompyuter dasturlari va loyihalarini ishlab chiqadilar. Ta’lim muhitida AKTni samarali amalga oshirish nafaqat o‘qituvchi tomonidan o‘quv faoliyatining turli bosqichlarida kompyuter dasturlarini qo‘llashda, balki darsda, qo‘shimcha ta’limda, darsdan tashqari ishlarda foydalanish shakllarining xilma-xilligidan iborat. Ta’limning masofaviy va telekommunikatsiya shakllaridan foydalanish, o‘qituvchilarning o‘quv jarayoniga AKTdan foydalanish bo‘yicha uslubiy ishlanmalarining mavjudligi, ularning nafaqat shahar, mintaqaviy, balki xalqaro darajadagi pedagogik tanlovlar, festivallar, konferentsiyalarda ishtirok etishi ushbu sohani joriy etish bo‘yicha samarali ishlardan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Кузьмина, Н.В. Педагогическое мастерство учителя как фактор развития способностей учащихся. Н.В. Кузьмина.Вопросы психологии. 1984.№1. С. 20-26.

2. Кузьмина, Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. Н.В. Кузьмина. - М.: 1990.

3. Мартынова, Е.Б. Новые технологии в предпрофильной подготовке школьников. Е.Б. Мартынова. Биология в школе. 2004. № 8. С. 36 -39.

4. Muhammadiyev, Alijon, Shukurullo Aliqulov. “Prospects of using computer technologies in modern education”. Наука и технология в современном мире 3.3(2024): 90-92.

5. Aliqulov, Shukurullo, Ziyavutdin Turayev, Javlon Nishonov. “Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining matematik savodxonligini oshirishda timss xalqaro baholash dasturining roli va ahamiyati”. Молодые ученые 2.10 (2024): 85-90